

5. B Ö L Ü M

Olağan Gelişim Gösteren Çocuklarda Cezai Sorumluluğun Değerlendirilmesi

Ceren Dulman¹
Gökhan Oral²

Giriş

Suç tümüyle sosyal ve hukuki olarak ele aldığımız bir kavramdır. En kısa tanımıyla, ceza kanununda ya da kanunda yapılması menedilmiş, yasaklanmış şeye suç denir. Suçun bir manevi unsuru vardır; kişi bilerek, isteyerek, iradesi hür ve temyiz kudretine sahip olarak suç işlemiş olmalıdır. Suçla çok alakalı olan bir diğer kavram da cezadır. Toplumda koyulan yasaya aykırı davranan, bununla muhalefete düşen ya da buna uymayan kişiye karşı bir yaptırım uygulanır ve bu yaptırım da ceza olarak tanımlanır. Cezanın amaçları ise aşağı yukarı tüm hukuk sisteminde bazı ortaklıklar gösterir. Caydırıcılık ve ibret vericilik, ıslah etmek ve toplumu korumak (1-2). Ceza adalet duygusuna inancı sağlamak ve adalet duygusunu tesir etmek adına uygulanır. Eğer bir ceza bu amaçlara hizmet etmiyorsa o halde bu ceza uygulanamaz. Ceza kanununda yer alan akıl hastalığı, sağırılık ve dilsizlik, yaş küçüklüğü, çeşitli tıbbi hastalıklar vb. gibi durumlarla ilgili olarak ortaya çıkan durumlarda kişinin cezai sorumluluğu etkilenebilir ve hatta ortadan kalkabilir (3). Buradaki vakada çocuk yaşta kanunla ihtilafa düşmüş bir çocuğun ce-

zai sorumluluğu tartışılacağından Türk Ceza Kanundaki 31. maddedeki ilgili fıkrayı kısaca özetleyeceğiz.

Ülkemizde Türk Ceza Kanunun'a (TCK) göre TCK 31. madde bize yaşla ilgili cezai sorumluluğu azaltan ya da ortadan kaldıran halleri verir. Olağan şartlarda çocuklar için özel olarak tasarlanmış bir hukuk sistemi yoktur ve yetişkinler referans alınarak suç anındaki yaşı ve eylemin hukuki sorumluluklarını algılayabilme ile o eylemle ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğine bakılır. Bu maddeye göre çocuk eğer 12 yaşını bitirmiş 13 yaşından gün almamış sınırından daha büyük ve 15 yaşından daha küçükse erişkinlere verilen cezanın yarısı nispetinde indirilir (4). Yaşa bağlı olarak bu indirim çocuğun yaş küçüklüğü nedeniyle mental gelişiminin ve suç kabul edilen eylemiyle muhakeme edebilme ve aynı zamanda iradesiyle davranışlarını sonlandırma ya da devam ettirebilme yeteneği de araştırılarak tamamlanır (5). Eğer bu yeteneklerin yaş küçüklüğüne bağlı olarak gelişmemiş olduğu tespit edilirse çocuğun cezai sorumluluğu olmadığına karar verilir. Bu hal 2005 yılı öncesi TCK kapsamında iken

¹ Psk., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji, cerendulman@hotmail.com

² Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Adli Tıp ABD, gokhanoral@gmail.com

reddeder ve yeni ilkeler edinmeye çalışır. Herkesin bildiği gibi krizlerle dolu bu dönem genel olarak tüm kurallara başkaldırı tevahülü taşır ve adını da hak ettirecek şekilde ‘delikanlılık’ gerçekten de kanın delice aktığı, bazen oyun sittäasyonunda ve grup halinde bazen de bireysel fevri davranışlara kolaylıkla yol açar. Sükûnet içerisinde geçen bir ergenliğin çok da olağan seyrettiğini pek düşünmeyiz. Yani bu dönemde çocuk kendi muhakemesinde çok daha fazla veriyi işlemektedir ve bir yandan kalıp düşünceleri hayatından kaldırırken bir yandan yeni kalıp düşüncelere yönelme eğilimini taşır. Muhakeme yeteneği geçmiş yaşlara göre daha fazla olsa dahi düşünceler değişken ruh halleri nedeniyle sıklıkla savrulurlar (11). Eylemin genel kabul gören bir eylem olmadığı veya yasalara uygun kabul edilip edilmediği daha bilinir bir haldedir ama buna birlikte eşlik eden bir başka durum daha vardır. Çocuk tıpkı ebeveynlerinin hayat ilkelerini sarstığı gibi toplumun genel ilkelerini de sarsma eğilimi taşıyacak ve karşıt düşünceleri daha sık biçimde düşünürken bulacaktır. Aynı zamanda yapılan çalışmalar göstermektedir ki maalesef ergenlik döneminde herhangi bir suç nedeniyle tutuklanmış ve ıslahevine gönderilmiş çocukların ıslahevinden çıktuktan sonra hayatlarına olağan şekilde dönme oranları çok düşüktür (12). Bu durum bize şunu düşündürmektedir; yanlış bir değerlendirmenin sonuçları ergenin hayatına mal olabileceği gibi toplum için de oldukça zedeleyici olabilir. Cezanın amacına uygun verilebilmesi hususunda

bilhassa yaş gibi özel birtakım durumlarda değerlendirme usulüne uygun ve etraflıca yapılmalıdır. Bu hem söz konusu birey için hem toplum için oldukça mühimdir.

Kaynaklar

1. Dilberoğlu, A. (2016), *Cezalar ve Güvenlik Tedbirlerinin Amacı ve Niteliği*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 65 (2016): 1517-1544
2. Oral, G. (1999). *Adli Psikiyatri*. İn: Adli Tıp Z., Soysal, C., Çakalır. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, İstanbul.
3. Aydoğdu Ö. (2019), *Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Sebepler*. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
4. Türk Ceza Kanunu, Kanun Numarası: 5237. Kabul Tarihi: 26/09/2004. Yayımlandığı Resmî Gazete Tarihi:12/10/2004, Sayısı: 25611.
5. Baltacı A. (2011). *Çocuk Suçluluğu*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlamamış Doktora Tezi. Ankara.
6. Polat, H. (2010). *Türk Hukunda Çocukların Cezai Sorumluluğu ve Yargılanmalarındaki Özellikler Üzerine Bir İnceleme*. TBB Dergisi.
7. İçli G. (2004) *Kriminoloji*. Martı Kitap Yayınevi, Ankara.
8. Çocuk Koruma Kanunu, Kanun Numarası: 5395. Kabul Tarihi: 3/7/2005. Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 15/7/2005, Sayısı:25876.
9. Gökınar M. (2008), *Ceza Sorumluluğunun Temeli: ‘Kast’*. TBB Dergisi, 2008 (9),198-233.
10. Gül, S. K., Güneş, İ. D. (2009). *Ergenlik Dönemi Sorunları ve Şiddet*. Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), 80.
11. Parman, T. (2011). *Winnicott’un Kuramında Ergenlik*. Psikanaliz Yazıları, 23:79-89 11.
12. Topçuoğlu, T. (2014). *Çocuk Suçluluğu ve Gelişimsel (Risk-odaklı) Suç Önleme*. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2014 (3), 217-226.